

DIDAKTIKA ČESKÉHO JAZYKA

OKRUHY PRO DOMÁCÍ PŘÍPRAVU S OSNOVOU A STUDIJNÍMI ZDROJI

14. PŘÍDAVNÁ JMÉNA, ZÁJMENA A ČÍSLOVKY NA 1. STUPNI ZŠ

- Konkrétní výuková témata zařazená do 1. a 2. období ZŠ (vyvozované termíny a jejich vymezení).
- Konkrétní problémy související s výukou tohoto učiva a strategie jejich řešení.
- https://didaktikamj.upol.cz/index.php/studijni_materialy?id=304 (prezentace Slovní druhy ohebné na 1. stupni ZŠ – jen Přídavná jména, Zájmena, Číslovky)

Vymezení přídavných jmen

- 3. ročník

PŘÍDAVNÁ JMÉNA vyjadřují vlastnosti osob, zvířat, věcí, vlastností, dějů a vztahů.

Ptáme se na ně: Jaký? (Jaká? Jaké?), Který (z nich)? (Která? Které?), Čí?

Úkoly: vymezení – vyhledávání – aplikace – určování ml. kategorií – určování druhů a vzorů - skloňování

- Odpověz na otázky: Jaký je vodník? Které světlo svítí, když přecházíš ulici?
- Podtrhni slova, která odpovídají na otázku Čí? Mirkův otec se jmenuje Zdeněk.
- Vyhledávání ve větě, doplňování do vět
- Vymysli Př. Jm. (podle obrázku, situace, textu), vypiš, hledání (pořekadla, pranostiky)
- Přesmyčky, osmisměrky, vybarvování, křížovky
- Spojování přídavných jmen s podstatnými

Mluvnické kategorie přídavných jmen

- 3. ročník

ROD, ČÍSLO, PÁD

Přídavná jména se v rodě, čísle i pádě shodují s podstatnými jmény.

Úkoly:

- do tabulky doplň k přídavnému jménu podstatné jméno a poté urči jeho pád, číslo a rod

- 5. ročník

DRUH

- Měkká
- Tvrdá
- Přivlasňovací

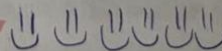
Tvoří se od podstatných jmen označujících osoby nebo zvířata pomocí přípon. Přídavná jména utvořená od vlastních jmen píšeme s velkým počátečním písmenem.

VZOR

- Jarní
- Mladý (mladá, mladé)
- Otcův (otcova, otcovo) pro přídavná jména tvořená od podstatných jmen rodu mužského
- Matčín (matčina, matčino) pro přídavná jména tvořená od podstatných jmen rodu ženského

Úkoly: omalovánky, urči druh a vzor, spojování, třídění do tabulek

Skloňování přídavných jmen

Alternace některých hlásek při ohýbání

V 1. a 5. pádě množného čísla přídavných jmen tvrdých ve spojení s podstatným jménem rodu mužského životného před koncovkou -í mění souhlásky.

- h-ž (ubohý – ubozí)
- ch-š (plachý – plaší)
- k-c (lehký – lehci)
- r-ř (starý – staří)

a skupiny souhlásek

- ck-čt (anglický – angličti)

DIDAKTIKA ČESKÉHO JAZYKA

OKRUHY PRO DOMÁCÍ PŘÍPRAVU S OSNOVOU A STUDIJNÍMI ZDROJI

- sk-šť' (dětský – dětští)
- čk-čc (droboučký – droboučcí)

úkoly:

odvozování přídavných jmen

- tvoř od podstatných jmen přídavná jména (hlad-hladový)
- piš slova podle vzoru

stupňování

- doplň vhodná přídavná jména (otec je starší než syn)
- doplň všechny tvary přídavných jmen (krásný-krásnější-nejkrásnější)

Vymezení zájmen

- 3. ročník

ZÁJMENA zastupují jména nebo na ně ukazují.

Při vyvození zájmen ve 3. ročníku pracujeme pouze se **zájmeny osobními a ukazovacími**.

Úkoly:

- Vyhledá zájmena ve větě nebo souboru slov
- Doplní
- Nahradí podstatná a přídavná jména ve větě zájmeny
- Vymysli souvětí, kde použiješ tato zájmena:
- Spojovačky, přesmyčky, bludiště

Další druhy přidáváme postupně, zejména v 5. ročníku, kdy se vyvozují druhy zájmen.

- Druh-příklad (zpaměti já)
- Podtrhni zájmena a napiš jejich druh, osmisměrky, patří-nepatří (Který vlak veze pouze privlastňovací zájmena?)

Vymezení číslovek

- 3. ročník

ČÍSLOVKY vyjadřují počet, pořadí...

Ptáme se na ně Kolik? Kolikátý? Kolikrát?...

Při vyvození číslovek ve 3. ročníku pracujeme především s číslovkami **určitými základními a řadovými**.

Úkoly:

- Doplň do vět číslovky (Pět je prstů na ruce.)
- Zapiš slovy počet
- Vyjádři číslice číslovkou (2-dva)
- Vyhledá číslovky ve větě
- Spojovačky, bludiště, přesmyčky (najdi číslovky skryté ve větách), rébusy
- Báseň – urči slovní druhy

Další druhy číslovek přidáváme postupně, a to zejména v 5. ročníku, kdy se obvykle vyvozují druhy číslovek.

- Urči druh číslovky

DRUH	URČITÉ ČÍSLOVKY můžeme zapsat číslicí.	NEURČITÉ ČÍSLOVKY nemůžeme zapsat číslicí.
a) Základní (Kolik?)	jeden, sto, tisíc, milion...	několik, mnoho, málo...
b) Řadové (Kolikátý?)	první, stý, tisící, miliónty...	několikátý...
c) Druhé (Kolikrát? Kolikero?)	dvojí, trojí... troje, patery...	několikrát, několikero...
d) Násobné (Kolikrát? Koliknásobný?)	dvakrát, stokrát... dvojnásobný, stonásobný...	několikrát, několiknásobný...

DIDAKTIKA ČESKÉHO JAZYKA

OKRUHY PRO DOMÁCÍ PŘÍPRAVU S OSNOVOU A STUDIJNÍMI ZDROJI

- Úkoly: urči číslo, rozděl slova podle čísla – tabulka, obrázek, spojovačky, omalovánky, dej podstatné jméno do čísla j/mn, urči rod a číslo, urči číslo vyznačených podst. jm.

PÁD

- 3. ročník – Urči pád pomocí pádových otázek
- Podstatná jména mají 7 pádů
- Rozlišujeme je podle pádových otázek
- Podstatná jména se skloňují

4. ročník

Pád – skloňuje správně podstatná jména rodu st, mž, žen (kromě vzorů předseda a soudce)

Rozlišujeme pády PROSTÉ (1.pád) a pády PŘEDLOŽKOVÉ (6.pád)

- Najdi/vymysli jméno v prostém/předložkovém pádě

5. ročník

Pád – skloňuje správně všechna podstatná jména, píše správně jejich koncovky

Úkoly

- 1. nácvik pádových otázek
  - uspořádej pádové otázky
  - vyjmenuj pádové otázky
  - zmrzlík
- 2. určování pádů
  - Zapiš správnou pádovou otázku ke slovům a urči pád (Kdo? Co? maminka)
  - Najdi v textu podstatné jméno v daném pádu
  - Domino, pexeso, omalovánky
  - Urči rod, číslo a pád
- 3. skloňování
  - Napiš podstatná jména ve správných tvarech, vymysli PJ v daném pádě, oprav chyby v textu, hry: cesta souborem podstatných jmen

4./5. ročník

ŽIVOTNOST

4. ročník – rozděl slova podle životnosti

- Algoritmus určování životnosti
  - 1.p.j.č. Kdo? Co? pán X 4.p.j.č. Koho? Co? pána – ŽIVOTNÉ – tvary slov nejsou stejné v 1. a 4. pádě (v jednotném i množném čísle)
  - NEŽIVOTNÉ – tvary slov jsou stejné v 1. a 4. pádě (v jednotném i množném čísle)

VZORY

Vzor není mluvnická kategorie, je to paradigma!

4. ročník

- Urči vzor (kromě předseda a soudce)
- Píše správně koncovky

5. ročník

- Urči všechny vzory i koncovky

Úkoly:

1. Nácvik vzorů, koncovky, druh, výjimky – karty vzorů, hádanky, osmisměrky, spojovačky,
2. Určování vzorů – přiřaď PJ ke vzoru, spojovačky, barevné podtrhávání, omalovánky, tabulky, lístečky s napsanými slovy+karty vzorů, hry: cesta se souborem slov, bludiště
3. Skloňování podle vzorů – doplň správné koncovky, doplňovačky, tabulky, křížovky, vytvoř věty s danými slovy (šakaly, šakali), převěď jednotné číslo na množné, oprav chyby